

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het Sint-Annapaviljoen met dienstwoning in Sint-Genesius-Rode

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Sint-Genesius-Rode, gegeven op 17 december 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op de adviesvraag bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, ingediend op 23 november 2018;

Overwegende dat het advies niet tijdig is meegedeeld en dus geacht wordt gunstig te zijn;

Gelet op de opmerkingen van de zakelijkrechthouder, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van het Sint-Annapaviljoen met dienstwoning aantoonde;

Overwegende dat het Sint-Annapaviljoen met dienstwoning als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het Sint-Annapaviljoen, ontworpen in 1950, behoort tot de moderne nutsinfrastructuur waartoe ook onder andere elektriciteitscabines behoren. Waar deze gebouwen tussen 1875 en 1925 meestal een opvallende, pittoreske en/of historiserende vormgeving kregen, koos men tijdens het tweede kwart van de 20ste eeuw er vaker voor om deze gebouwen te doen verdwijnen in hun omgeving door aan te sluiten op de bestaande (woon)architectuur qua materiaal en gabarit. Dit is ook het geval voor het Sint-Annapaviljoen dat aansluit bij de landelijke villa's langs het oostelijke deel van de Grote Hutsesteenweg.

Hoewel de plannen van het Sint-Annapaviljoen en de dienstwoning ondertekend werden door de ingenieurs van de watermaatschappij, lijkt het gevelontwerp in de eerste plaats het werk van stadsurbanist Frans De Groodt (1912-2009). De gevelontwerpen sluiten aan bij De Groodt's eerder traditioneel ogende architectuur uit de jaren vijftig met kloeke bakstenen volumes, hoge pannendaken en een detaillering die beïnvloed is door Frank Lloyd Wright en het Nederlandse baksteenmodernisme. Het Sint-Annapaviljoen vertoont inderdaad gelijkenissen met de prairiehuizen die Wright eind 19de en begin 20ste eeuw ontwierp: overkragende schilddaken, een opvallende bakstenen schouw, horizontale raampartijen onder het dak en een horizontale ritmering door het gebruik van verschillend gevelmateriaal

per bouwlaag. De invloed van het Nederlandse baksteenmodernisme blijkt onder andere uit het gebruik van de Dudokvoeg.

Het Sint-Annapaviljoen heeft architecturale waarde als voorbeeld van een afsluitingsknoop, een type waterinfrastructuur dat meestal een puur functionele vormgeving heeft of bestaat uit louter ondergrondse infrastructuur. Het Sint-Annapaviljoen daarentegen is een zeldzaam voorbeeld van een afsluitingsknoop waar wel aandacht besteed werd aan een verzorgde architecturale uitwerking, die bovendien aansluit op de landelijke omgeving. De context die aan de basis ligt van deze architecturale kwaliteit, is nog aanwezig en wordt gegarandeerd door de bescherming van de Sint-Annahoeve en omgeving als monument en dorpsgezicht, en het bijhorende beheersplan. De combinatie van het paviljoen, de dienstwoning en het controlegebouw in een groenaanleg, verleent het geheel een grote ensemblewerking. Het heeft ook een hoge herkenbaarheid omdat het exterieur van deze gebouwen sinds begin jaren vijftig amper aanpassingen onderging;

Overwegende dat het Sint-Annapaviljoen met dienstwoning als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het Sint-Annapaviljoen met dienstwoning illustreert het toenemend belang dat de overheid in de moderne tijd en vooral in de loop van de 20ste eeuw hechtte aan zuiver drinkwater als een algemeen basisrecht. Hoewel de drinkwatervoorziening al tijdens de Franse periode eind 18de eeuw wettelijk toevertrouwd werd aan de gemeentebesturen – in 1836 bevestigd in de gemeentewet – bleef deze verplichting vaak dode letter. Begin 20ste eeuw nam de nationale overheid enkele initiatieven om gemeenten aan te moedigen een openbare waterleiding in te richten. Zo gaf de wet van 18 augustus 1907 een juridische basis voor de groepering van gemeentes in intercommunales. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog beschikte echter nog altijd maar 11 % van de Vlaamse gemeenten over een waterleiding. Dit leidde tot pleidooien voor meer interventie van de hogere overheid. In de jaren vijftig en zestig werden uiteindelijk heel wat infrastructuurprojecten gerealiseerd zoals de waterbevoorrading via het Albertkanaal, het stuwmeer in Eupen en ook de Sint-Annaknoop, zodat tegen begin jaren zeventig vrijwel alle gemeentes over een waterleiding beschikten.

De Compagnie intercommunale des Eaux de l'agglomération bruxelloise of CIE werd in 1891 opgericht door een aantal Brusselse randgemeenten als eerste intercommunale watermaatschappij. Haar missie was om drinkwater (en bluswater) te winnen en te distribueren en om analyses op dat water uit te voeren. Begin jaren twintig werden alle Brusselse gemeenten-klienten toegelaten als vennoot, en eind 1932 sloot ook de Stad Brussel zich aan bij de gemeenten-vennoten. In dat jaar opende de CIBE in Sint-Genesius-Rode haar tweede grootste reservoir (de "Grande Espinette") en een collecteur ("Mazy – Espinette"). In de buurt hiervan werd na de oorlog ook de Sint-Annaknoop aangelegd;

Overwegende dat het Sint-Annapaviljoen met dienstwoning als monument industrieel-archeologische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

In het Sint-Annapaviljoen is een afsluitknoop ondergebracht die van cruciaal belang is voor de watervoorziening in het Brussels Gewest, maar ook voor Vlaanderen. De Sint-Annaknoop ontvangt het water van het behandlingsstation voor oppervlaktewater in Tailfer (aan de Maas) en van het reservoir van Rode, en stuurt het naar het net van de Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Watervoorziening en naar het Brusselse Gewest. Hiervoor omvat de Sint-Annaknoop de elf oorspronkelijke hoofdafsluiters en drie meters van groot kaliber, waar per dag zo'n 105.000 kubieke meter water kan doorstromen,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit

van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Sint-Annapaviljoen met dienstwoning, Grote Hutsesteenweg 121 in Sint-Genesius-Rode, bekend ten kadaster: Sint-Genesius-Rode, 1ste afdeling, sectie B, perceelnummer 70L en 2de afdeling, sectie E, perceelnummers 44C5, 44H4 en 44K5.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° architecturale waarde;
- 2° historische waarde;
- 3° industrieel-archeologische waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Het Sint-Annapaviljoen is een gaaf bewaard, naoorlogs industrieel pand in een eclectische stijl met een zeer verzorgde en robuuste architecturale vormtaal. De bijhorende dienstwoning is opgetrokken in een aansluitende vormgeving.

Context en omgevingsaanleg

Het Sint-Annapaviljoen is gelegen in een heuvelachtig en open agrarisch landschap dat in het midden van de 19de eeuw ontstond na het rooien van delen van het Zonienwoud. De Grote Hutsesteenweg verbindt de Sint-Barbarakerk in de wijk De Hoek met de Waterlose Steenweg en bestaat uit twee delen: een westelijk deel dat aangelegd werd op de bestaande, organisch gegroeide wegen en een oostelijke deel dat kaarsrecht is en in de 19de eeuw aangelegd werd om bouwpercelen te ontsluiten. Het Sint-Annapaviljoen bevindt zich op de overgang tussen beide delen maar sluit eerder aan bij het oostelijk deel waarlangs zich voornamelijk grote villa's situeren. Rechtover het Sint-Annapaviljoen bevinden zich de Sint-Annakapel uit 1864 die teruggaat tot de 16de eeuw (nummer 114) en de als monument beschermde Sint-Annahoeve uit 1849 (nummer 112).

Het perceel waarop het Sint-Annapaviljoen en de bijhorende dienstwoning gelegen zijn, heeft een open tuinkarakter. Het bestaat uit een grasveld met gemengde heesterbeplanting en bomen waaronder zuilvormige coniferen bij de dienstwoning en een lage afsluitingshaag uit haagliguster (*Ligustrum ovalifolium*). De haag wordt aan de zijgevel van het Sint-Annapaviljoen geopend door een vierkant traliehek tussen twee pijlers in gele natuursteen met hardstenen afdekking. Voor de dienstwoning is een gelijkaardig klein hek tussen natuurstenen pijlers bewaard, evenals een groter, dubbel hek van buismetaal tussen twee pijlers in rode baksteen met hardstenen afdekking, links van de woning.

Sint-Annapaviljoen

Het Sint-Annapaviljoen is een vrijstaand gebouw van één bouwlaag bestaande uit een groot dubbelhoog rechthoekig volume met lagere rechthoekige aanbouwen aan de voor- en oostzijde. De gevelarchitectuur geeft de indruk van meerdere bouwlagen waarvan de onderste is opgebouwd uit een combinatie van onregelmatige, gele natuursteen, met een licht uitstekende sokkel tot aan de onderzijde van de vensters. Voor het hoger opgetrokken centrale deel is gebruik gemaakt van rode bakstenen metselwerk met Dudokvoeg (dieperliggende lintvoegen in combinatie met platvolle stootvoegen in de kleur van de baksteen met horizontaliserend effect). De architecturale details, de omlijsting van de muuropeningen en de lijsten bovenaan de sokkel en tussen de eerste en tweede bouwlaag, zijn uitgewerkt in blauwe hardsteen. De overkragende schilddaken worden ondersteund door houten dakschoren en zijn bedekt met natuurleien. Aan de voor- en rechterzijde hebben de

centrale dakvlakken twee symmetrisch geplaatste, driehoekige dakkapellen. De waterafvoer bestaat uit eenvoudige rechthoekige zinken goten en buizen.

Aan weerszijde van de voorbouw bevindt zich in de hoek een kwartcirkelvormig plantvak, afgeboord met een laag muurtje in gele breuksteen en opgevuld met een geknipte hibiscusstruik, en ook aan de voorzijde van deze voorbouw zijn twee kleinere, rechthoekige plantvakken met dezelfde afboording voorzien. Het oorspronkelijke stalen schrijnwerk bleef bewaard. De voordeur heeft een deurlicht en een bovenlicht met diefijzers. De vensters van de centrale hal hebben eveneens diefijzers in de eerste bouwlaag; de vensters in de voor- en zijbouw stalen rolluiken van de Brusselse firma *l'Invulnérable*.

De voorgevel van de voorbouw heeft een hoger opgetrokken middenrisaliet met een centrale toegangsdeur onder een overkragende waterlijst en een dakvenster hogerop. De deur wordt geflankeerd door getrapte pijlers, bekroond door twee kleine ronde zuiltjes in hardsteen. Aan weerszijden van de voordeur in de voorgevel, en in de zijgevels van de voorbouw is een halfcirkelvormig venster geplaatst, in drie gedeeld door hardstenen tussenstijlen en voorzien van een hardstenen lekdrempel. De hoeken van de voorbouw worden geaccentueerd door hun plastische uitwerking (schuine steunberen met een blauw hardstenen kop- en voetstuk). Het hoger opgebouwde centrale gedeelte heeft rechthoekige vensters: drie smalle bandvensters onder de kroonlijst en in de linker- en rechtertravee per bouwlaag telkens een drielicht met een hoger opgaand middenvenster.

De westelijke zijgevel is voorzien van een hoge segmentboogvormige poort met geprofileerde omlijsting in hardsteen en een sluitsteen met inscriptie "CIBE". De poort wordt geflankeerd door twee oorspronkelijke lichtarmaturen. Boven de poort bevindt zich een smal bandvenster en aan weerszijden een rechthoekig tweelicht in de eerste en tweede bouwlaag.

De oostgevel van het gebouw bestaat grotendeels uit de lagere aanbouw met centraal twee drielichten van rechthoekige vensters en rechts ervan een deuropening. De gevel van het hoge, centrale deel is blind aan deze zijde. Beeldbepalend is de centrale, hoge, bakstenen schoorsteen die symmetrisch is uitgewerkt met een risaliet.

De achtergevel heeft een hoger opgaand centraal deel van drie traveeën met per travee in de eerste en tweede bouwlaag een drielicht van rechthoekige vensters (bij de tweede bouwlaag met een hoger opgaand middenvenster) en daarboven een bandvenster. Aan weerszijden van dit middendeel bevindt zich één lager travee met dezelfde vensters maar zonder het bandvenster. De onderste bouwlaag zet zich aan de oostzijde verder in de blinde zijgevel van de aanbouw.

De planindeling van het gebouw is vrij eenvoudig. De lagere voorbouw omvat centraal de inkomhal en aan weerszijden een gespiegelde kamer, links de controlekamer en rechts het bureau. De inkomhal geeft ook uit op de dubbelhoge centrale ruimte. Aan de oostzijde hiervan bevindt zich een aanbouw met kamers. Verder heeft de centrale ruimte in de twee hoeken aan de noordzijde een open trap en in het midden een verlaagd niveau met de afsluitkleppen en de waterleidingbuizen. Hieronder bevindt zich nog een halfhoge verdieping met de buizen voor afvoer van het overtollige water.

De interieurafwerking bestaat uit een vloer- en trapbekleding van gele gevlamde tegels met een rand van rode tegels, eenvoudige gepleisterde en geschilderde wanden, marmeren vensterbanken en in de centrale hal een opvallende houten plafondafwerking. In deze centrale hal is ook een beweegbare brug aangebracht (van het merk SADACS, maximum laadvermogen 8 ton). Het centrale deel van deze hal, met verlaagd niveau, heeft een balustrade van buismetaal. Op dit lagere niveau bevinden zich de elf hoofdafsluiters (met de opschriften: "*C^e Glè Liège 800 PN 25*" / "*A R 300 PN 10*" / "*CGCE Les Vennes Liège Belgique*") en de waterleidingbuizen (drie meters van groot kaliber). De vloerbekleding op dit niveau bestaat uit rode tegels. De twee kamers in de voorbouw hebben een identiek groot venster (met stalen schrijnwerk) dat uitgeeft op de centrale hal, en zijn met de inkomhal verbonden door een dubbele deur met grote deurlichten in mat glas. Een gelijkaardige deur geeft ook toegang van de inkomhal naar de centrale hal. In de westelijke kamer van de voorbouw staat het controlepaneel.

Dienstwoning en bijgebouwen

De dienstwoning is een vrijstaand enkelhuis van twee bouwlagen en twee traveeën onder een overkragend schilddak (leien) op houten dakschoren, met een centrale dakkapel en rechts twee schoorstenen. Het gevelparement bestaat uit metselwerk in rode baksteen met een combinatie van onregelmatige, gele natuursteen voor de licht uitstekende sokkel (tot aan de onderzijde van de vensters) en het inkomportaal, en witte bepleistering voor de bovenzone. De muuropeningen zijn rechthoekig en hebben lekdrempels in blauwe hardsteen en houten schrijnwerk.

De voorgevel heeft in de linkertravee een opengewerkt inkomportaal met een rondboog op een plastisch uitgewerkte hoekpijler (een schuine steunbeer met een blauw hardstenen kop- en voetstuk) en een ver uitkragende waterlijst in blauwe hardsteen. In de rechtertravee is centraal tussen beide bouwlagen een blauw hardstenen gevelsteen met het logo "CIBE" geplaatst. De westelijke zijgevel heeft een linkertravee dat risaliterend is uitgewerkt onder een puntgevel. De rechtertravee heeft een hogere sokkel in natuursteen met rechts een rondboogvormige muuropening aan het inkomportaal en links drie kleinere vensters met diefijzers. De oostelijke zijgevel is volledig blind en wordt enkel verlevendigd door de risaliterende uitwerking van de twee schoorstenen. De achtergevel heeft op de eerste verdieping twee vensters en op de begane grond links een venster en rechts een venster met centraal een deuropening, onder een glazen afdak. Enkele trappen in blauwe hardsteen geven toegang tot deze achterdeur.

Ten noorden van de woning staat een klein controlegebouw van één bouwlaag onder een overkragend zadeldak met een schoorsteen, en met een parement van rood bakstenen metselwerk op een sokkel van blauwe hardsteen. De voorgevel bevat centraal een deur en erboven een tweelicht, de zuidwestelijke gevel heeft rechts een rechthoekig venster. De achtergevel heeft een tweelicht, de noordoostelijke gevel is blind.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Elke aanpassing of nieuwe functie moet de beschermde erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen. Bewaren gaat daarbij voor vernieuwen. Dit veronderstelt in de eerste plaats vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen. Daarnaast vereist elke beheersdaad een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op de volledige site met al zijn componenten wordt afgewogen. Bij aanpassingen en/of functiewijziging dienen de typologie van de afsluitingsknoop en de installaties te worden gerespecteerd. Dit betekent onder meer dat de nieuwe functie de draagkracht van de gebouwen niet mag overstijgen;
- 2° de installaties in het Sint-Annapaviljoen (de afsluitkleppen) maken een belangrijk deel van de erfgoedwaarde uit omwille van de industrieel-archeologische waarde. Behoud van de activiteit biedt een goede garantie voor de bewaring van industrieel erfgoed maar er dient op gelet dat dit de erfgoedwaarden niet aantast. Indien de momenteel nog werkende afsluitkleppen in functie van het behoud van de werking vervangen moeten worden, dient op zijn minst één afsluitklep in het gebouw behouden te blijven om de herkenbaarheid van dit type industrieel onroerend erfgoed te garanderen. Dit geldt ook bij een functiewijziging van het gebouw;
- 3° het exterieur van het paviljoen, van de dienstwoning en van het kleine controlegebouw dragen bij tot de erfgoedwaarde omwille van de architecturale waarde. Ditzelfde geldt ook voor het interieur van het paviljoen en meer bepaald voor de planindeling en de vloer-, wand en plafondafwerking en het binnenschrijnwerk op de begane grond van de centrale hal en voorbouw. De vernieuwde binnendeuren van de drie kamers in de oostelijke bijbouw hebben geen erfgoedwaarde. Het is wenselijk dat deze vervangen worden door exemplaren naar oorspronkelijk model;
- 4° wat de omgevingsaanleg betreft, is het wenselijk dat:
 - a) de garage met aanbouwen ten oosten van de dienstwoning, die de erfgoedwaarde van het geheel schaadt, verwijderd wordt. Dit gebouw kan vervangen worden, rekening houdend met de erfgoedwaarde van het geheel;

- b) het metalen inkomhek tussen natuurstenen pijlers aan de voorzijde van het Sint-Annapaviljoen teruggeplaatst of naar oorspronkelijk model gereconstrueerd wordt.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;
- 5° de nodige maatregelen te nemen om de werking van het industrieel erfgoed als werktuig te verzekeren;
- 6° het werkend industrieel erfgoed regelmatig in werking te stellen volgens de regels van de kunst.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° de aanmerkelijke reliefwijziging van de bodem;
- 2° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 3° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 5° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 6° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het vellen of beschadigen van bomen en struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan tot gevolg kan hebben;
 - e) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
 - f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - g) het structureel en fundamenteel wijzigen van de aanleg van historische tuinen;

- 7° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
- a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de cultuurobjecten die opgenomen zijn in een beschermingsbesluit;
 - i) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, met uitzondering van die installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op de erfgoedelementen en -kenmerken;
 - j) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen van de cultuurobjecten die opgenomen zijn in een beschermingsbesluit;
- 8° het uitvoeren van volgende handelingen aan de beschermde toestellen:
- a) het wijzigen, vervangen of herstellen van het beschermde goed of onderdeel ervan met niet-originele materialen en constructietechnieken;
 - b) het volledig of gedeeltelijk uiteen nemen, het verplaatsen of wijzigen van de technische kenmerken van toestellen.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, **12 MAART 2019**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS